

Nr 283

Av herr Hæggbloom m. fl., om förhöjt statsbidrag till Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

(Lika lydande med motion nr 229 i Första kammaren)

Einar Hæggbloom

Erik Grebäck

Sven Antby

Stig F. Hansson

Harry Wahrendorff

Nr 284

Av herr Hæggbloom m. fl., angående rådgivningsverksamheten inom jordbruket.

(Lika lydande med motion nr 311 i Första kammaren)

I förhållande till våra nordiska grannländer liksom till övriga västeuropeiska jordbruksländer tillhandahålles jordbrukarna i Sverige yrkesrådgivning i påfallande liten utsträckning. Med sina 3,3 milj. ha åker fördelade på 230 000 brukningsdelar har Sverige endast en stab på 309 personer. Danmark med 3,1 milj. ha åker och 195 000 brukningsdelar har 630 och Nederländerna med 2,3 milj. ha åker och 185 000 brukningsenheter har 1 500. Av särskilt intresse är att jämföra de högskoleutbildade rådgivarnas antal i Danmark och Sverige fördelade på olika kategorier:

Land	Antal rådg.: jordbruk	husdjur	maskin o. byggn.	ekonomi
Sverige	29	26	24	19
Danmark	162	115	39	139

Sverige har med sitt jordbruk spritt över ett område med betydliga klimatväxlingar egentligen behov av en mera differentierad rådgivning än Danmark, men ligger i stället i uppenbart underläge.

Vid en fortskridande integration mellan de europeiska ländernas jordbruk kommer Sverige att få möta en starkare konkurrens både på hemmamarknad och på exportmarknad från länder som förutom gynnsammare

naturliga betingelser bättre än vi tillgodosett rådgivningsbehovet. Vårt underläge i fråga om rådgivningsresurser till de i jordbruket yrkesverksamma är så mycket beklagligare som Sverige även i fråga om yrkesutbildningen för blivande jordbrukare ligger långt ner på skalan.

De olägenheter som en otillräcklig yrkesrådgivning medför för det svenska jordbruket är svåra att redovisa, då såväl jordbrukets produktionsresultat som dess ekonomiska resultat beror av så många faktorer, vilka inte alla kan påverkas av en effektivare rådgivning. Klimatfaktorer ävensom ekonomiska resurser spelar naturligtvis in. Att andra länder satsar mera än vi på rådgivning åt sina jordbrukare säger dock en hel del, och vi har även från Sverige bevis för gynnsamma följder av en intensifiering av rådgivningsverksamheten. Det kan erinras om de s. k. Vinkölsförsöken i Skaraborgs län.

Såväl genom riksdagsmotioner som från statliga verk och institutioner har under senare år gjorts en mängd framställningar om en intensifiering av rådgivningsverksamheten. De flesta har dock avvisats eller förverkligats i alltför långsam takt och på ett otillräckligt sätt. Som typexempel kan nämnas ordnande av ekonomikonsulenttjänster vid hushållningssällskapen. Redan 1947 anfördes därom i en motion, att saken var så betydelsefull att den bör beaktas vid hushållningssällskapens omorganisation, och de hushållningssällskap som så önskar bör erhålla samma statsbidrag som till övriga konsulenter. Framstöt i samma riktning gjordes 1955, men först 1959 beviljade riksdagen ett oansenligt belopp till jordbruksekonomisk expertis, vilket sedan utvidgats till att hushållningssällskap, som fick tillstånd anställa ekonomikonsulenter, fick ett bidrag på 18 000 kronor till avlöning och omkostnader. Först i årets nionde huvudtitel möter man med tillfredsställelse att ekonomikonsulenterna får sin insats uppvärderad, så att statsbidraget till dem höjs till samma nivå som för övriga konsulenter till att motsvara hela lönen enligt lönegrad A 23.

Beklagligt är dock att ekonomikonsulenternas antal alltjämt tycks bli begränsat. Det talas om 19 tjänster, vilket betyder att fem hushållningssällskap av okänd anledning anses ha sådana förhållanden att ekonomisk rådgivning är obehövlig för dess jordbrukare. Beklagligt är också, att jordbruksministern tar anslagshöjningen till ekonomikonsulenternas löner till intäkt för att begränsa höjningen av hushållningssällskapens omkostnadsanslag på grund av den besparing hushållningssällskapen gör genom att ej behöva ge bidrag till ekonomikonsulenternas avlöning. Därigenom kommer följdverkningarna av tidigare gnidighet från statens sida mot ekonomikonsulenterna att bli bestående. De hushållningssällskap, som under flera år dragit lasset av att tillskjuta medel till ekonomikonsulenternas avlöning, får visserligen denna börda lättad, men drabbas tillsammans med andra hushållningssällskap av nackdelen att detta tas till intäkt för en mindre

förbättring av omkostnadsanslaget än som annars varit motiverat. Hur stort belopp detta hänsynstagande rör sig om redovisas inte i propositionen, men torde kunna uppskattas till 250 000 kronor.

Som villkor för erhållande av avlöningsbidraget till ekonomikonsulenter står angivet, att dessa även skall stå till förfogande för lantbruksnämnderna. I den situation som föreligger är detta det enda möjliga, men det finns anledning framhålla, att den intensifiering av lantbruksnämndernas verksamhet som den nya rationaliseringsgiven förutsätter borde föranlett att även lantbruksnämnderna utrustas med ekonomikonsulenter för den viktiga rådgivning som gäller strukturrationalisering och därmed sammanhängande problem i fråga om kapitalanskaffning och långsiktig ekonomisk planering. Hushållningssällskapens ekonomikonsulenter får sannolikt händerna fulla med arbete för rådgivning om driftekonomisk planering under de skiftande förutsättningar som utvecklingen undan för undan skapar för det svenska jordbruket. En differentiering av rådgivningsuppgifterna mellan hushållningssällskap och lantbruksnämnder är därför väl motiverad. För den som tycker att detta är att slå på alldes för stort bör erinras om att Danmark ju har 139 högskoleutbildade rådgivare för jordbrukets ekonomiska frågor, medan vi håller oss med för dagen endast 19.

Under senare år har riksdagen avvisat förslag om förbättrad rådgivning, såväl dem som framförts motionsvägen som dem som kommit från institutioner, under hänvisning till att 1960 års jordbruksutredning sysslar med hithörande organisationsfrågor. I och med att uppgift lämnats om att 1960 års jordbruksutredning inte kommer att avlämna sina betänkanden i förutsatt tid, måste ett vidhållande av tidigare avvisande ståndpunkt te sig orimligt. Dess bättre gjorde sig 1963 års riksdag i viss mån fri från denna uppskovslinje, då i samband med antagande av åtgärder för intensifiering av rationaliseringsverksamheten 0,5 milj. kronor anslogs för en rådgivning till berörda jordbrukare för att strukturrationaliseringen skulle få full effekt. Riksdagen lämnade till Kungl. Maj:t att besluta om dessa medels närmare disposition, men på jordbruksutskottets förslag uttalades, att av ifrågavarande medel skall till ökad rådgivning beträffande fjäderfäskötseln och fåraveln användas belopp minst motsvarande vad som vid 1963 års riksdag i annat sammanhang motionsvis yrkats.

Någon samlad redovisning över medlens användning lämnas inte i årets proposition, men av spridda uppgifter kan inhämtas, att av den halva miljonen har 120 000 kronor disponerats för att vid lantbruksstyrelsen inrätta en arbetsgrupp för rådgivningsfrågor. Vidare har 92 500 kronor använts för anställande av ytterligare fem ekonomikonsulenter, varigenom dessas antal vid årsskiftet uppgick till 19. Vidare upplyses om att 88 000 kronor enligt riksdagens beslut skall disponeras för ökad rådgivning beträffande fjäderfä- och fårskötsel. Alltså tycks 292 000 kronor vara dispo-

nerade. Av de 88 000 kronor, som avsetts för rådgivning i fjäderfä- och fårskötsel, lär 70 000 vara disponerade för anställande av två tjänstemän i lantbruksstyrelsen, 10 200 kronor för deras resor och 7 800 kronor tilldelats Sveriges fjäderfäavelsförening i form av höjt anslag till dess verksamhet.

Om disponeringen av de anslagna medlen kan erinran göras dels på grund av det ringa belopp som använts för stöd av den frivilliga rådgivningsverksamhet som bedrivs av organisationer som byggts upp av producenterna själva. Då det ansågs synnerligen viktigt, att från producenthåll uttalades ett positivt intresse för den nya rationaliseringsgiven, hade man haft anledning vänta ett större intresse för samverkan med producentorganisationer för rådgivningens ordnande än att behålla dessa medel i den statliga organisationen. Dels — och det är egentligen allvarigare — tycks den rådgivning som nu organiseras inte få den grad av planmässighet som erfordras för ett gott resultat.

För rådgivning inom fjäderfäskötseln kommer ett centralt verka dels en i Sveriges fjäderfäavelsförening anställd konsulent, dels den inom lantbruksstyrelsen tillsatte rådgivaren, dels produktionsrådgivare anställd inom Svenska ägghandelsförbundet och broileruppfödarnas organisation. Inom fjäderfäskötselns område är behovet av specialisering särskilt framträdande, och det är svårt att se hur en sådan skall kunna genomföras med de agerande splittrade på tre institutioner. När Sveriges fjäderfäavelsförening disponerade medel för omhändertagande av hela den centrala rådgivningen, var arbetet uppdelat på tre tjänstemän för avelsledning, en för värpkontroll och en för utfodring och skötsel. Detta var en effektiv och lämplig arbetsfördelning, vars motsvarighet borde eftersträvas även för framtiden.

Det finns även anledning ifrågasätta huruvida den av lantbruksstyrelsen nu nyinrättade rådgivningsverksamheten med dels en arbetsgrupp för rådgivningsfrågor kostande 120 000 kronor och dels två konsulenter för specialrådgivning för fjäderfä- och fårskötsel kostande 80 200 kronor är en rationell organisation, då vi samtidigt har den till lantbruksskolan knutna specialrådgivningen, som nu välmotiverat presenteras som ett kontaktorgan mellan forskning och praktisk yrkesrådgivning. Efter den utökning av specialrådgivningens personal som i år föreslås med en specialrådgivare inom husdjursområdet, enligt högskolestyrelsens förslag avsedd främst för nötkreatursskötselns område, blir alltså situationen den att för köttproduktion inom nötkreatursskötsel och även svinskötsel svarar till lantbruks-högskolan knutna rådgivare, för köttproduktion inom fårskötsel och fjäderfäskötsel svarar vid lantbruksstyrelsen anställda tjänstemän. Detta kan inte gärna vara någon riktig ordning lämpad att bestå för framtiden. Under riksdagsdebatten om rådgivningsanslaget varnades för uppbyggande av någon ny organisation för rådgivningsverksamheten. I stället bör befintliga organisationer utnyttjas, i första hand hushållningssällskapen, den vid

lantbrukshögskolan knutna specialrådgivningen samt de föreningar som finns för rådgivning inom respektive produktionsgrenars område.

I första hand bör givetvis samordning ske av den genom statliga organ bedrivna rådgivningsverksamheten, men även ett bättre stöd åt den av organisationer bedrivna verksamheten bör bli föremål för översyn.

Vi hemställer därför,

att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en översyn syftande till en samordning av genom statliga organ bedrivna rådgivningsverksamhet inom jordbrukets område samt lämplig utformning av stöd åt den genom producentorganisationer bedrivna rådgivningsverksamheten;

att riksdagen begär utredning rörande förstärkning av ekonomisk rådgivning hos lantbruksnämnderna; samt

att Bidrag till hushållningssällskapen: Omkostnader höjes med 250 000 kronor till 6 250 000 kronor.

Stockholm den 23 januari 1964

Einar Hægglom

Rolf Eliasson
i Moholm

Per-Eric Ringaby

Carl Östlund

Lennart Stiernstedt

Carl Eric Hedin

Hans Wachtmeister